

Minoriteter i Turkietⁱ

Den turkiska staten, med sitt territorium och sin nation, är en odelbar enhet. Dess språk är turkiska. (artikel 3 i Republiken Turkiets konstitution) Alla som är knutna till den turkiska staten med medborgarskapsband är turkar. (Artikel 66 i Konstitutionen.) Istället för medborgare talar man i konstitutionen genomgående om turkars rättigheter, i enlighet med definitionen ovan.

Men det finns ändå vissa medborgare som enligt staten inte behöver vara turkar för att tillerkännas medborgerliga rättigheter. Det är de grupper som omnämns i Lausannefördraget från 1923, där freden mellan den turkiska republiken och Storbritannien, Frankrike, Italien och Grekland fastslogs. I Lausannefördraget definierades minoriteter som synonymt med ickemuslimer. De enda som formellt gavs minoritetsstatus var greker, armeniska kristna och judar. De allra flesta grekisk ortodoxa (900 000) flyttades till Grekland i utbyte mot ungefär 400 000 muslimer från Grekland.

Majoritetsturkar anses av antropologer och minoritetsutredare vara de som talar turkiska och är sunnitiska muslimer enligt den hanafitiska rättskolan. Turkiet har idag ca 73 miljoner invånare. Enligt Nationalencyklopedin är ca 90 % av dem turkar. Men det beror mycket på hur man räknar. De största grupperna som inte enkelt passar in under definitionen turkisktalande hanafi-sunniter är (i storleksordning).

Aleviter: Muslimer som ligger närmare shi'itisk tradition. Benämningen omfattar en rad ganska olika icke-sunnitiska tros-uppfattningar och –praktiker. Man brukar uppskatta att 20-30% (ca 20 miljoner) av Turkiets befolkning är aleviter. De flesta har turkiskt modersmål. Men de flesta zaza-talande kurder (uppåt 3 miljoner) är aleviter. Det finns också ca 200 000 arabisktalande aleviter i gränsområdena mot Syrien.

Kurmanji-talande kurder. Omkring 20 % av Turkiets befolkning är kurder. De flesta av dessa talar kurmanji och bor i elva provinser i sydöst. Högst en tredjedel av kurderna i Turkiet talar zaza. En efter kriget mellan PKK och den turkiska militären framförallt under 1990-talet har väldigt många emigrerat västerut och idag är Istanbul, Ankara och Izmir de största kurdiska städerna i landet. Vid sidan av språkliga och kulturella skillnader är de sunnitiska kurderna

efterföljare av den shafi'itiska rättskolan och inte den hanfitiska som statens religionsministerium omfattar.

Det bor omkring 3 miljoner romer i Turkiet. Dessa är hårt utsatta för diskriminering och fördomar. De flesta är muslimer och bara ca 50 000 talar romani som förstaspråk.

I de nordvästra delarna av landet bor ca 750 000 pomaker med ursprung på Balkan. De är tämligen väl integrerade och är sunnitiska muslimer.

I nordöstra delarna av landet, mot Svarta havet bor ca 150 000 människor som kallas laz. De talar ett kaukasiskt språk som är besläktat med georgiska och är hanafitiska sunniter.

Vid sidan av dessa finns också georgier (100 000), yörük (75 000), azerier (75 000), assyrier/syrianer (25 000) , dönme, tahtaci, abkhasier, tjetjener, gaugaser, ingusjier, nogajer, ossetier, yesidier, tjerkeser, lezgiser, albaner, muslimska bulgarer och ett antal andra etniska grupper som sedan länge bott i de landområden som kommit att bli republiken Turkiet.

Ingen av dessa grupper får alltså kallas för minoriteter i Turkiet, eftersom de inte omnämns i Lausannefördraget. Möjligheterna för långtgående erkännande av deras språkliga och kulturella rättigheter är mycket svåra att genomföra då det strider mot grunderna i konstitutionen.

ⁱ Siffrorna, och en del andra uppgifter, är tagna från Utrikespolitiska institutets Occasional paper no. 19, Karimova, Nigar & Deverell, Edward, *Minorities in Turkey*, 2001. Eftersom de omtalade grupperna inte officiellt erkänns är alla uppskattningar av deras antal just uppskattningar. Det finns mängder av skiftande uppskattningar, och Turkiets befolkning ökar ju också ständigt, vilket gör att siffrorna ganska fort blir inaktuella. Men det viktiga är att visa att nationen Turkiet som är homogent sunnimuslimsk och talar turkiska är en fiktion.